

ARAŞTIRMA ÜNİVERSİTESİ 1800'LERE UZANIR

Araştırma üniversitesi kavramı Almanya'da 1800'lerde ortaya çıktı. İlk Avrupa üniversiteleri; kilise ile kralların kontrolündeydi ve eğitim ezbere dayanıyordu. İbn-i Sina'nın 1037'de ölümünden önce tamamladığı El-Kanun f'ıt-Tıb (Tıbbın Kanunu) adlı kitabı Avrupa üniversitelerinde 1650'ye kadar okutulmuştu. Avrupa üniversiteleri araştırma yapmak yerine, Aristo'nun kitaplarını yüzyıllarca öğrencilere ezberlettiler. Aristo; bilimsel araştırma yapmaktan bahsetmez, mantık yoluyla doğa kanunlarının açıklanabileceğini varsayar. Kilisenin etkisiyle Avrupa üniversiteleri; yüzyıllarca Dünya'nın evrenin merkezi olduğunu ve Güneş'in de Dünya'nın etrafında döndüğünü öğrencilere ezberletti. W. Gilbert, deneysel çalışmaya dayalı ilk bilimsel kitap olan De Magnete'yi 1600'de bastırdı. Galileo; Venüs'ün evrelerini, Jüpiter'in uydularını ve Güneş'teki lekeleri teleskopla gözlemlediğini ve Dünya'nın Güneş çevresinde döndüğünü 1610'da bastırdığı kitapta açıkladı. Bu tür kitaplar ve Aydınlanma Çağı'nın etkisiyle üniversiteler, bilimsel araştırmanın önemini kavramaya başladı.

Wilhelm von Humboldt

W. von Humboldt ve Araştırma Üniversitesi

Wilhelm von Humboldt; kardeşi Alexander von Humboldt'la birlikte 1811'de Berlin Üniversitesi'ni kurdu. Üniversitenin meslek okulu olmadığını vurgulayarak öğrencilerin genel kültür almasını sağladı. Humboldt; üniversitedeki akademisyen ve öğrencilerin, eğitimle birlikte bilimsel araştırma yaparak bilgi üretmesini istedi.

Humboldt; bilimsel araştırmaların siyasal, ekonomik ve dinsel etkilerden uzak tutularak tarafsız yapılması gerektiğini açıkladı. Huboldt sayesinde Berlin niversitesi, ilk araştırma niversitesi olarak diğer üniversitelere örnek oluşturdu. Deney ve gözleme dayalı bilimsel araştırmaların yapıldığı üniversitelerin sayısı zamanla arttı. Araştırma yaparak bilgi ve teknoloji üreten niversiteler, ülkelerinin ekonomisini hızla geliştirdi. ABD’de; araştırma niversitesi tanımını ve üniversitelerin sınıflandırılmasını, 1970’te Carnegie Yüksek ğretim Komisyonu geliştirdi. Komisyon, ABD niversitelerinin ilk sınıflandırmasını 1973’te açıkladı. Son dönemde liste 5 yılda bir yenilenmektedir. Araştırma niversitesinin kısa tanımı: Araştırma niversitesi; dünyanın en iyi araştırmacılarını kadrolarına atar. Akademisyenler, sürekli olarak st düzeyde araştırma yapar. Carnegie 2015’te; ABD’de yılda en az 20 doktora mezunu veren araştırma niversitelerini R1, R2 ve R3 şeklinde sınıflandırdı. Bu sınıflandırmada; R1 (en yüksek düzeyde araştırma yapanlar): 115 niversite, R2 (yüksek düzeyde araştırma yapanlar): 107 niversite ve R3 (orta düzeyde araştırma yapanlar): 113 niversite listelendi. ABD’deki araştırma üniversitelerinden 116’sı 2017 yılı dünya sıralamasında ilk 500’de yer aldı. Bunların 57’si ilk 200’e, 29’u ilk 100’e ve 6’sı da ilk 10’a girdi. Çok sayıda ülkede, araştırma niversitesi vardır. Bu niversitelere performanslarına göre ek araştırma bütçesi verilir. ABD’nin araştırma niversitelerinden Johns Hopkins’in 2017 yılındaki araştırma bütçesi 2,1 milyar dolar, U. of Michigan’ın 1,3 milyar dolar, U. of Wisconsin-Madison ve U. Washington’un 1,1’er milyar dolar, UCLA ve Duke niversitelerinin de birer milyar dolardı. Stanford’un araştırma bütçesi ise bu yıl 903 milyon dolar oldu. ABD’de TBTAK benzeri kurumlar olan NSF ve NIH’in 2017’de araştırma projelerine dağıttığı toplam miktar 15,9 milyar dolardı. Ülkemizde, araştırma ağırlıklı niversiteler için 1991’de çıkartılan zel Statl niversite Yasası aynı yıl iptal edilmişti.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü